

Històries inversemblants, en general

Alasdair Gray

Traducció de Josefina Caball

Primera edició: maig de 2013

Títol original, *Unlikely Stories, Mostly*

© Alasdair Gray 1951, 1997

© de la traducció de l'anglès, Josefina Caball

© d'aquesta edició, Raig Verd Editorial, 2013

© Il·lustracions, Alasdair Gray

Disseny editorial: Noemí Giner

Producció editorial: Alberto Sotelo

Corrector: Gerard Malet

Publicat per Rayo Verde Editorial, S.L.

raigverd@raigverdeditorial.cat

www.raigverdeditorial.cat

Impressió: Romanyà Valls - Capellades

Dipòsit legal: B-10377-2013

ISBN: 978-84-15539-35-3

BIC: FA, FLC

Impressa a Espanya - Printed in Spain

Un cop llegit el llibre, si no el vols conservar, el pots deixar a l'abast d'altres, passar-lo a un company de feina o un amic a qui pugui interessar. En el cas de voler llençar-lo (cosa impensable), fes-ho al contenidor blau de reciclatge de paper.

L'editorial expressa el dret del lector a la reproducció total o parcial d'aquesta obra per a ús personal.

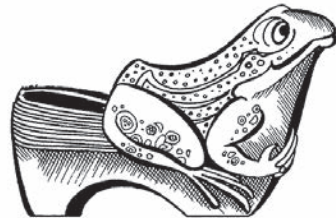
C
I
N
C

C
A
R
T
E
S

D
D'
E
U
N

I
M
P
E
R
I

O
R
I
E
N
T
A
L

ON ES DESCRIU L'ETIQUETA
GOVERN IRRIGACIÓ
EDUCACIÓ ESCLOPS ESTELS
RUMOR POESIA JUSTÍCIA
MASSATGE URBANISME
SEXE I VENTRILÒQUIA
EN UNA NACIÓ OBSOLETA

PRIMERA CARTA

ESTIMAT PARE, ESTIMADA MARE, m'agrada el lloc on visc ara. És fet de caselles, com un tauler d'escacs. Les caselles vermelles són edificis, les blanques són jardins. Al mig de cada edifici hi ha un pati, i al mig de cada jardí hi ha un pavelló. Els soldats, les cuidadores, els carters i els conserges i altres membres del servei viuen i treballen als edificis. Els membres de la classe dels hostes d'honor tenim un pavelló. El meu és petit però bonic i es troba al jardí de plantes perennes. No sé quantes caselles conformen el palau, però de ben segur n'hi ha més que en un tauler d'escacs. Heu sentit dir que es van enderrocar alguns pobles i una vila petita i famosa per fer lloc per als fonaments. El rumor va rebre l'autorització de l'immortal emperador, tanmateix jo pensava que era exagerat. Ara penso que el rumor va tallar curt. Durant deu dies vam navegar riu amunt des de la capital vella, on espero que encara visqueu feliços. Feia uns dies clars i freds, sense pols ni boira. Asseguts a coberta, vèiem les talaies dels pobles a vuit o deu quilòmetres de distància, i quan es va fer fosc i ens vam alçar, vam veure, mentre el sol es ponia, el guspireig de l'heliògraf sobre les ciutats, a l'altre extrem de l'horitzó. Però sis dies més tard, no hi havia cap senyal de cap edifici, només camps

d'arròs i de tant en tant la tenda d'un inspector d'alguna obra hidràulica. Si tota aquesta terra buida alimenta el nou palau vol dir que s'han enderrocat unes quantes ciutats. Potser els habitants també estan entre parets com jo, i només surten uns quants dies l'any per plantar i segar i la resta del temps fan de jardiniers del servei.

Us hauria agradat molt la companyia que tenia a bord de la barca. Tots érem membres de la classe dels hostes d'honor: comptables, poetes i catedràtics, molts, molts catedràtics. Estàvem molt contents i alegres tots junts i vam dir moltes coses que no podríem dir al palau nou, sota les normes del nou protocol. Vaig preguntar al catedràtic de literatura:

—Per què hi ha tants catedràtics i tan pocs poetes? Us és més fàcil de formar els vostres que els nostres?

I ell va dir:

—No. L'emperador necessita tants catedràtics com pugui reunir. Si una quarta part de la seva gent fossin catedràtics seria completament feliç. Però més de dos poetes li destrorarien el regne.

Vaig encapçalar les riallades amb què va ser acollit aquell comentari tan enginyós i en Tohu, el meu pobre, petit i taciturn col·lega i enemic, se'n va haver d'anar fent morros. Les seves mirades sorrudes sempre em fan gràcia. En Tohu l'han educat perquè envegi i temi a tothom, sobretot a mi, mentre que a mi m'han educat perquè em senti serenament superior a tothom, sobretot a ell. I qui ho sap més bé, això, és el catedràtic de literatura, que ens va fer classes a tots dos. Això no vol dir que el catedràtic vulgui que jo escrigui més bé que en Tohu, sinó que vol que jo escrigui amb sentiments elevats i en Tohu, amb sentiments baixos. Ni ell ni jo no hem escrit encara, però suposo que jo ho faré més bé. Desitjo que aviat l'emperador em faci fer la lloa d'algun fet grandios i que sigui capaç d'oferir-li exactament el que vol. Llavors em podreu estimar tant com voldríeu.

Aquest matí, mentre esmorzàvem a la bodega de la barca, ha baixat en Tohu amb una cara tan blanca que tots l'hem mirat fixament.

—L'emperador ens ha enganyat! —ha anunciat cridant—. Hem baixat riu avall en comptes de pujar riu amunt! Ens acostem a la gran muralla que voreja el regne en comptes de dirigir-nos al palau del mig! Ens envia a l'exili entre els bàrbars.

Hem sortit a la coberta. Naturalment no tenia raó. A la gran muralla hi ha torres amb troneres cada vuit-cents metres i en alguns punts gira. La muralla que s'estenia al llarg de l'horitzó, davant nostre, era uniforme, sense cap espiera i ni en un cap ni a l'altre no se'n veia l'acabament. Tampoc no hi vèiem res, al darrere, excepte les puntes afuades i altes de dues torres de correus, l'una a l'est, l'altra a l'oest, i el remolí blanc dels coloms missatgers que s'hi acostaven i se n'allunyen en la direcció dels quatre punts cardinals. Tots hem emmudit davant d'aquell espectacle. He aixecat un dit per fer un senyal al meu seguici i he baixat a vestir-me per desembarcar. Han trigat una bona estona a posar-me la capa i els esclòps cerimonials i després els ha costat tornar-me a pujar a la coberta. Com que ara era l'home més alt a bord he hagut de ser el primer a desembarcar. He avançat cap a la proa i m'hi he quedat dret, amb els braços rígids als costats, les mans aferant fort el monyo del metge, que m'aguantava la cuixa esquerra, i la cabellera espessa de l'Adoba, la meva massatgista, que m'agafava la dreta amb tendresa. Al darrere, el secretari i el cuiner aguantaven cadascun una punta de la capa, per tal que tothom veiés, a una alçada superior a la d'un home comú, les tires verd fosc dels genolls del poeta tràgic de l'emperador. Sense girar-me, sabia que darrere del meu seguici s'arreglaven els catedràtics, el primer dels quals era ben bé un pam més baix que jo; després, els comptables i, finalment, el més insignificant, el pobre Tohu, el poeta còmic de l'emperador. Les soles dels seus esclòps cerimonials només fan deu dits de

gruix i gairebé no té seguici. Una cuidadora menuda li fa de metge, massatgista, secretària i cuinera.

Moltes vegades m'havia imaginat a mi mateix d'aquesta manera, dret a la proa, el sublim autor de tragèdies arribant al nou palau. Però havia imaginat una reixa o una porta immensa i ben oberta, amb policies que retenien les multituds a banda i banda, i potser també un balcó a sobre, on hi havia l'emperador envoltat d'un col·legi de catedràtics. Però, tot i que la muralla llisa era dues vegades més alta que la majoria dels cingles, no hi veia cap obertura. Al llarg de la base hi havia un embarcador ple de vaixells. El riu s'estenia a dreta i esquerra formant un fossat ample, però semblava que el corrent venia de sota l'embarcador. Entremig dels crits dels estibadors i de munts de paques i barrils, he vist un grup d'homes tranquils que duïen gongs oficials als canells, i la roba negra i les tires vermelles dels genolls característics dels conserges. S'esperaven a prop d'un espai buit. La proa de la nostra barcassa s'ha introduït a l'espai. Els estibadors la hi han amarrat. I he desembarcat encapçalant el grup.

He reconegut el conserge per les sabates verdes que es posen quan fan de guies als poetes. Ens ha recordat que entre les parets del palau regia el nou protocol i ens ha dut fins a una porta. Als altres passatgers els han dirigit cap a unes altres portes. Ara en veia centenars, de portes, totes altes fins a la cintura i prou amples per fer-hi passar un barril. El seguici m'ha ajudat a agenollar-me i he franquejat la porta de quatre grapes seguint el conserge. Aquesta ha estat la pitjor part de la travessia. Hem hagut de recórrer una gran distància de grapes, i gairebé tota costa amunt. L'Adoda i el metge han mirat d'ajudar-me empenyent-me amb el cap les soles dels esclops alternadament. El terra estava emmoquetat d'un teixit aspre que em travessava les tires dels genolls i em gratava els

palmells de les mans. Al cap de vint minuts em costava de no somicar de mal i cansament, i quan finalment m'han ajudat a aixecar-me he comprès molt bé en Tohu, que jurava en veu alta que mai més no tornaria a travessar aquell mur.

El nou protocol prohibeix als hostes d'honor omplir-se el cap de coneixements inútils. No anem enlloc sense un conserge que ens guïï i no mirem res que estigui per damunt del nivell de les tires dels seus genolls. Com que faig tres metres d'alçada, només podia veure aquelles tires vermelles inclinant-me cap endavant i enfonsant la barbata al pit. Unes vegades, a la claror del sol, altres vegades, a la claror dels llums, hem travessat terres de fusta, voreres de maons, catifes estampades i grava compacta. Però jo sobretot era conscient del dolor que sentia al coll i al panxell de les cames, i dels gemecs incessants d'en Tohu, que no parava de queixar-se a la seva cuidadora. Finalment m'he adormit. Les cames anaven avançant perquè l'Adoda i el metge me les aixecaven. El cuiner i el secretari impedien que em doblegués cap endavant estirant cap enrere la capa. M'ha despertat el conserge, que ha fet sonar el gong i ha dit:

—Senyor. Això és casa vostra.

He alçat els ulls i he vist que era dins d'un jardí de plantes perennes il·luminat pel sol de la tarda. S'hi sentia xivarri d'ocells cantaires.

Ens hem quedat drets vora l'atapeïda tanca de xiprers, grèvols i teixos que amaga les teulades dels edificis de l'entorn. El pavelló del mig està envoltat de forma simètrica d'estanys triangulars, jardins quadrats de gespa i uns camins coberts d'herba que conformen un laberint de ziga-zaga. A cada racó hi ha una petita pineda amb gàbies de passerells, calàndries i rossinyols a les branques. D'una branca gruixuda penja un trapezi on seu un criat vestit com un cucut que imita el crit d'aquest

ocell, el qual no canta gaire bé en captivitat. Una munió de jardiniers podaven arbustos amb discreció o bé s'enfilaven a escales manuals per donar menjar als ocells. Portaven roba negra sense tires als genolls, per tant eren socialment invisibles, la qual cosa conferia al jardí un aire íntim i encisador. El conserge ha fet sonar el gong amb suavitat i ha xiuxiuejat:

—Les fulles que creixen aquí no moren mai ni es marceixen.

He recompensat aquest delicat compliment amb un lleuger somriure i després he assenyalat un tros de molsa. M'hi han ajagut de panxa enlaire i amb tendresa m'han despullat. El metge m'ha rentant. L'Adoda m'ha acariciat el cos adolorit fins que tot ell ha respirat l'aire que el sol escalfava. Mentrestant en Tohu s'havia deixat anar als braços de la seva cuidadora i roncava de mala manera. He fet enretirar la parella i he ordenat que els deixessin rere un grèvol per no sentir-los. En acabat, he demanat que fessin callar els ocells, començant pels passerells i acabant amb el cucut. Mentre els jardiniers tapaven les gàbies, el so del silenci s'ha anat intensificant i quan s'han apagat les darreres notes del cucut ja no s'ha sentit res més i m'he tornat a adormir.

L'Adoda m'ha despertat amb carícies abans que es pongués el sol i m'ha posat roba còmoda. El cuiner m'ha preparat un mos als fogons amb el menjar que duia al sarró. El conserge es bellugava impacient. Hem menjat i hem begut i el metge ha afegit alguna cosa al te que m'ha espavilat i m'ha alegrat.

—Apa! —he dit, aixecant-me d'un bot—. Anem directament al pavelló!

I en comptes de seguir el camí del laberint, he passat per sobre de la bardissa de troana que el vorejava i que, havent estat plantada feia poc, no era gaire alta.

—Senyor! —ha exclamat el conserge molt disgustat—. Si us plau, no ofengueu els jardiniers! Ells no tenen la culpa que la bardissa encara sigui tan baixa.

—Per a mi, els jardiniers són socialment invisibles —he respost.

—Però oficialment vós sou visible per a ells —ha replicat el conserge—, i els hostes d'honor no ofenen els criats de l'emperador. Això contradiu el protocol!

—Això no és una norma del protocol —he dit jo—, sinó una convenció del protocol, i el protocol permet que els poetes siguin poc convencionals a casa seva. Segueix-me, Tohu.

Però com que ha rebut la formació per escriure comèdia popular, en Tohu té por d'ofendre els membres de la classe dels servents, així doncs, tot sol me n'he anat al pavelló pel camí més curt.

El pavelló s'aixeca damunt d'una plataforma baixa de cinc costats voltada d'escalas, i a cada escaire un pilar de fusta blau aguanta l'ample ràfec. Del centre de la pendent teulada de porcellana verda s'enlaira un observatori, i al mig de cada paret hi ha una porta que té una finestra circular a sobre. Les portes eren tancades amb clau, però no m'ha importat. L'aire encara era càlid. Un jardiner ha escampat coixins per la vora de la plataforma i jo m'hi he estirat i he pensat en el poema que em farien escriure. Això anava contra totes les normes de l'educació i del protocol. Un poeta no pot saber el seu tema fins que no l'encarrega l'emperador. Fins aleshores només hauria de pensar en els clàssics sublims del passat. Però jo sabia que em farien fer un poema que lloés alguna gran fita, i la fita més gran de la nostra època és l'edificació del palau nou. ¿Quants milions de persones van haver de perdre la casa per aclarir el terreny? ¿Quants orfes van ser substituïts per alegrar els topògrafs? ¿Quants captius van morir miserablement picant pedra? ¿Quants nens i nenes van morir trepitjats quan eixugaven la suor dels seus pares paletes, que estaven desesperats perquè s'havien endarrerit? I tanmateix, aquest edifici, que per als bàrbars és un prolongat acte de crueltat complexa i

planificada, ha donat a l'imperi aquest cor serè i solemne en el qual els hostes d'honor i els criats poden gaudir de pau i prosperitat fins a la fi del temps. No hi pot haver cap tema millor per a una obra d'art tràgic. Corren rumors que dins del palau mateix es troba el punt on es divideixen els rius que reguen l'imperi. Si hi ha indicis que una província es vol rebel·lar, els catedràtics de les obres hidràuliques poden desviar el corrent cap a un altre costat i exposar la província a la sequera, de pressa o a poc a poc, com els plagui. L'emperador ha autoritzat aquest rumor i jo el crec fermament.

Mentre rumiava, el conserge ha guiat el petit grup pel laberint, que semblava dissenyat per turmentar-los. De vegades eren a pocs metres de mi, després desapareixien darrere del pavelló i al cap d'una bona estona tornaven a aparèixer molt més lluny. Han sortit els estels. El cucut ha baixat del trapezi i l'ha substituït un vigilant nocturn disfressat d'òliba. Un jardiner ha penjat caps fràgils de paper amb cuques de llum a dins per tot el vol del ràfec. Quan el grup ha arribat a la plataforma, vora l'entrada convencional, tots, excepte l'Adoda, estaven cansats, enfadats i extremament envejosos del meu caràcter tan poc convencional. Els he rebut amb una rialleta jovial.

El conserge ha obert les habitacions. Algú hi havia deixat llums encesos. Hem vist la cuina on dorm el cuiner, el despatx on dorm el secretari, el lavabo on dorm el metge, i l'habitació de l'Adoda, on dormo jo. En Tohu i la seva cuidadora també tenen una habitació. Cada cambra té una porta que dóna al jardí i una altra que dóna a la gran sala central on en Tohu i jo farem poesia quan arribi l'ordre d'escriure. Les parets de la sala són molt blanques i nues. Hi ha una catifa blava i gruixuda i un parell de trons en forma de barca de perxa folrats de coixins i separats l'un de l'altre per una mampara. L'únic altre moble que hi ha és una escala manual que puja a

l'observatori de sobre. El conserge ens hi ha reunit, ha fet sonar el gong i, amb la veu tremolosa que fa servir l'emperador en públic, ha pronunciat el discurs següent:

—L'emperador s'alegra de veure-us sans i estalvis entre aquestes parets. Ara els servents es taparan les orelles.

»L'emperador dóna la benvinguda a Bohu, el seu poeta tràgic, com un germà a qui no ha vist des de fa molt de temps. Tingues paciència, Bohu. No surtis de casa. Recita els clàssics. Fes servir l'observatori. Va ser construït per satisfer el teu desig de paisatges esplèndids. Omple't els ulls i la ment de l'arquitectura lenta, sublim i recurrent dels estels. No facis cas dels llambreigs trivials que els camperols ignorants anomenen estels fugaços. S'ha demostrat que no són cossos celestes, sinó fragments de matèria incandescent que expulsen els volcans. Quan sentis neguit perquè no tens ningú amb qui parlar, dicta una carta per als teus pares, adreçada a la capital vella. Digues el que vulguis. No tinguis por d'expressar pensaments gens convencionals, per més estranys que siguin. El teu secretari no serà castigat per haver-los escrit, els teus pares no seran castigats per haver-los llegit. Mantingues sempre la serenitat. Tingues la ment buida i calmada i aviat em veuràs.

»I ara, unes paraules per a Tohu. No t'arrosseguis tant. No estiguis tan apesarat. Et manca el coratge i la dignitat de Bohu i no comprens prou bé les persones per estimar-les, com fa ell, però així i tot encara pots ser el meu millor poeta. Al meu palau nou hi ha molts mercats. Vés-hi amb la teva cuinera quan vagi a comprar. Barreja't entre les multituds bullicioses i de classe baixa que algun dia hauràs d'entretenir. Aprèn-ne els acudits i frases comunes. Procura no fer cas de la pudor que fan. Banyat quan arribis a casa, i també em veuràs aviat.

El conserge ha fet sonar el gong i després ha preguntat amb la seva pròpia veu si teníem cap petició formal per fer. He mirat la sala. Jo era l'únic que estava dret, perquè en sentir la veu de

l'emperador tothom, tret del conserge i de mi, s'havia estirat de cara a terra sobre la catifa, i fins i tot el conserge s'havia agenollat. En Tohu i el seu seguici s'han incorporat i ara ell em mirava expectant. L'Adoda s'ha alçat amb la cullereta i l'ampolla i amb compte m'ha recollit de les galtes les sagrades llàgrimes d'alegria que brollen als ulls de tothom a qui s'adreça l'emperador. La cuidadora d'en Tohu li llepava les llàgrimes de la catifa. L'he envejat, perquè ell veuria més parts del palau que no pas jo, i estaria més preparat per escriure'n un poema quan arribés l'ordre de fer-ho. No volia visitar el mercat, però frisava per veure els tresors, els embassaments i les sitges de gra, els carruatges de cavalls per al transport de mobles, els panteons i els jardins de justícia. No sabia pas com podria estudiar totes aquelles coses sense moure'm de casa. I com que el nou diccionari del protocol diu que «totes les peticions de coneixement seran formulades com si fossin peticions de coses», he dit:

—¿Podríem decorar les parets nues d'aquesta sala esplèndida amb un mapa del palau nou? A la cuinera del meu col·lega li seria útil per guiar-lo pels llocs.

—No parlis per mi, Bohu! —ha cridat en Tohu—. L'emperador enviarà conserges que guiaran la cuinera i ella em guiarà a mi. No necessito res més ni res menys que allò que l'emperador ja ha decidit donar-me.

El conserge no li ha fet cas i m'ha dit:

—He sentit la vostra petició i la respecto.

Segons el nou diccionari de protocol aquesta resposta vol dir: «No» o «Potser» o «Sí, d'aquí a molt temps».

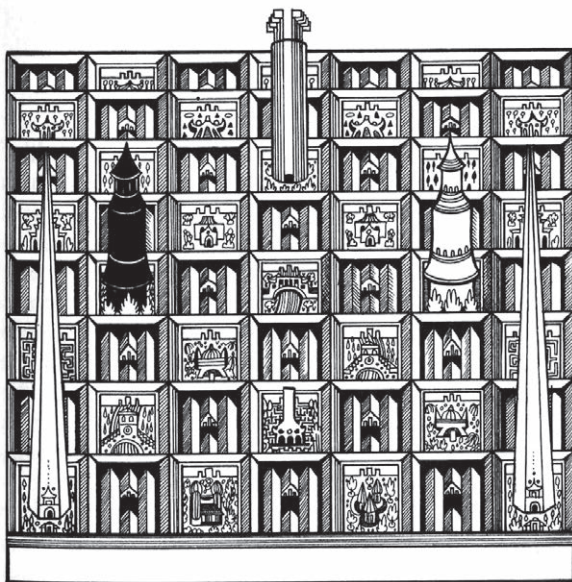
El conserge se n'ha anat. Jo estava neguitós. El millor te del cuiner, els medicaments del metge, les carícies de l'Adoda no em feien efecte, per això he pujat a l'observatori i he mirat d'asserenar-me contemplant els estels, tal com havia manat l'emperador. Però no m'ha servit de res, tal com ell ha previst,

per això he cridat el secretari i, seguint el consell de l'emperador, he dictat aquesta carta. No tingueu por de llegir-la. Ja sabeu què ha dit l'emperador. A més, el carter que reescriu les cartes abans de subjectar-les als coloms sempre n'elimina les frases perilloses. Potser en millorarà l'estil de la prosa, perquè la majoria d'aquestes frases són massa curtes i brusques. Aquesta és la primera prosa que he escrit mai, perquè, com ja sabeu, sóc poeta.

*Adéu. Us tornaré a escriure,
Des del jardí de plantes perennes.
El vostre fill,*

Bohu.

DICTAT EL 27è DARRER DIA
DE L'ANTIC CALENDARI

SEGONA CARTA

ESTIMAT PARE, ESTIMADA MARE, m'adono que encara us estimo més que cap altra cosa al món. M'agrada el meu seguici, però són servents i no poden enraonar amb mi. M'agrada el catedràtic de literatura, però només parla de poesia. M'agrada la poesia, però no n'he escrit, encara. M'agrada l'emperador, però no l'he vist mai. Vaig dictar la carta anterior perquè l'emperador va dir que parlar amb vosaltres m'alleujaria la soledat. Ho va fer, durant una temporada, però també em va portar records del temps que vam viure junts abans que complís cinc anys, uns dies desenfrenats plens de felicitat i temor, de lluites horribles i de berenars extàtics al parc. Cadascun de vosaltres estimava i avorria una part diferent de mi.

Us encantava parlar amb mi, mare, teníem unes converses divertides, mentre brodàveu camises per a la policia i jo jugava amb les sedes de colors i els botons. Éreu menuda i bonica, però m'explicàveu unes històries tan atrevides que la vostra germana, la cortesana, xisclava i es tapava les orelles, i nosaltres rèiem tant que ens saltaven les llàgrimes. Però no us agradava gens que sortís i em tancàveu una hora al cosidor perquè em posava els esclops bons per anar al carreró. Eren

els esclops que el pare havia decorat amb uns gripaus tallats a les puntes. Vós hi havíeu passat moltes capes de laca groga i els havíeu polit tant que un membre de la classe dels hostes d'honor va pensar que els esclops eren fets d'ambre i ens va denunciar a la policia per malversació. Però el magistrat va ser just i al final tot va sortir bé.

La mare sempre volia que fes goig. A vós, pare, tant us feia el meu aspecte i no us agradava gens enraonar, sobretot amb mi, però em vau ensenyar a nedar quan encara no tenia dos anys i em portàveu amb la barca de perxa a la rasa de les aigües residuals. Jo us ajudava a treure'n molts gats i gossos morts per vendre'ls als jardiniers, que en feien fems. Volíeu que trobés el cadàver d'un home, perquè els que toquen cadàvers (dèieu) no solen morir de malalties infeccioses. El cadàver que vaig trobar no era d'un home sinó d'un nen de la meua edat, i en comptes de vendre'l als jardiniers el vam enterrar en un lloc on ningú no el pogués trobar. Aleshores no vaig entendre per què ho fèiem, ja que ens feien falta els diners per pagar el lloguer. Un dia, vam trobar el cadàver d'una dona que duia un cinturó i un braçalet de monedes. La capital vella devia ser un lloc molt caòtic aquell any. Diversos cadàvers de la classe dels hostes d'honor van baixar flotant pels canals i l'emperador va calar foc als suburbis de la part sud-est. Mai no us havia vist comportar-vos d'una manera tan estranya. Em vau dur fins al mercat més proper (per tot arreu se sentia pudor de cremat) i vau llogar l'estel i l'arnès més grans que vau trobar. Vós, que detestàveu parlar, vau arrossegat aquell estel per la llarga avinguda fins a la porta de llevant sense parar d'escriu el sacerdot, el vostre germà, que ens ajudava. Dèieu que tots els nens haurien de poder volar abans que pesessin massa, no només els nens de la classe dels hostes d'honor. Al capdamunt del turó em va venir por i vaig oposar resistència mentre vós estrenyíeu les corretges; després l'oncle em va carregar a les espatlles, sota aquella vela

immensa, vós vaü agafar l'extrem de la corda i tots dos vam arrencar a córrer pendent avall contra el vent. Recordo una tremenda sacsejada, però res més.

Em vaig despertar a l'estora de dormir, davant de la llar de foc encesa. Em feia mal tot el cos, però vós, mare, us estàveu agenollada al meu costat i m'acariciàveu, i quan vaü veure que obria els ulls, us vaü alçar d'un bot, vaü xisclar i us vaü abraonar sobre el pare amb les agulles. Ell no s'hi va tornar. Després tots dos us vaü estimar a la llum del foc vora meu. Això em va consolar. I m'agradava veure entrar els petits, sobretot la meva germana preferida, de cabells pàl·lids. Però dos anys més tard, durant aquell mal hivern, vaü haver de vendre-la als mercaders a canvi de diners per comprar llenya.

Potser no sabíeu que m'havíeu donat just l'educació que necessita un poeta, perquè quan em vaü portar a l'acadèmia de l'administració pública, el dia que vaig complir cinc anys, me'n vaig endur l'àbac i la pissarreta d'un comptable sota el braç pensant que em deixarien anar a dormir a casa. Però l'examinador coneixia la seva feina, i quan vaig haver respost a les seves preguntes em van enviar al dormitori dels clàssics, situat a l'ala tancada de la literatura, i mai més no em vaü tornar a veure. Jo us vaig veure un altre cop, una setmana o potser un any més tard. Els estudiants travessàvem el jardí que hi havia entre la sala del mestre de percussió, que ens ensenyava els ritmes, i la del mestre d'escacs, que ens ensenyava lògica conseqüent. Em vaig entretenir darrere seu, després em vaig esmunyir en l'espai que separava els llorers de la tanca exterior i vaig mirar amb atenció. A l'altre extrem del canal d'aigua dolça vaig veure un home i una dona que de lluny semblaven molt petits i que s'estaven drets mirant fixament. Encara que fos des de tan lluny, vaig reconèixer les roses rosades de les mànigues vermelles de la millor bata de la mare. Vosaltres no

em podíeu veure, però durant un minut, o potser una hora sencera, em vaig estar dret davant de l'alta tanca de l'acadèmia mirant-vos fixament. Fins que els monitors em van trobar. Però en aquell moment vaig saber que no m'havíeu oblidat, i la meua cara no va tenir mai aquella mirada acusadora i angoixada que es reflectia en la dels altres alumnes i també en la de la majoria dels mestres. Al meu rostre aflora el somriure trist però ben real d'aquell qui no perd mai l'esperança. Veure-us de lluny per la tanca em va permetre de creure en l'amor mentre vivia sense amor, per això les classes d'imaginació, que van fer embogir molts companys o que fins i tot els van empènyer a matar-se, no em feien por.

Les classes d'imaginació van començar al meu onzè aniversari, quan vaig haver memoritzat tota la literatura clàssica i ja era capaç de recitar-la perfectament. Abans d'aquell dia, l'única cosa que mostrava que era una persona excepcional era el meu somriure. Els mestres em van ficar en una habitació sense finestres amb un sostre tan baix que em quedava a pocs centímetres del cap quan m'asseia a terra. Els únics estris que hi havia eren dos cassons de terrissa, l'un buit i l'altre ple d'aigua. Em van dir que quan tanquessin la porta em quedaria molt de temps a les fosques i en silenci, però que abans de beure l'aigua, sentiria veus i imaginaria els cossos de companys estranys, alguns amistosos, d'altres, no. Em van dir que si acollia tothom amb educació, fins i tot les aparicions horribles m'ensenyarien coses útils. Van tancar la porta i em vaig sentir envoltat d'una foscor sorprenentment càlida i familiar. Era exactament la mateixa foscor que hi havia dins del cosidor de la mare. Per primera vegada d'ençà que havia ingressat a l'acadèmia em vaig sentir com a casa.

Al cap d'una estona, vaig sentir unes veus que enraonaven en veu baixa i vaig pensar que per fi us havien donat permís per

venir a veure'm, però quan em vaig afegir a la conversa, em vaig adonar que parlàvem de coses de les quals jo devia haver sentit parlar quan tenia mesos. Era molt interessant. Més tard vaig saber que altres alumnes imaginaven les veus i la companyia de dimonis necròfags i de bojós i que engolien l'aigua tan de pressa que queien malalts. Jo em vaig beure la meua a xarrupades, tan a poc a poc com vaig poder. La pitjor visita que vaig tenir va ser el cadàver del nen mort que vam treure amb el pare del canal. El vaig reconèixer per la fortor. Es va estar molt de temps ajagut al racó de l'habitació fins que se'm va acudir de donar-li la benvinguda i demanar-li com es deia. Em va explicar que no era un orfe maltractat, com s'havia pensat el pare, sinó fill d'un ric inspector de les obres hidràuliques que havia vist com un criat li robava menjar i que havia estat assassinat per impedir que ho esbombés. Em va explicar moltes coses de la vida entre els membres del rang superior al de la classe dels hostes d'honor, coses que mai no hauria pogut aprendre dels mestres de l'acadèmia, que pertanyien a la classe més baixa. Les lliçons d'imaginació van esdevenir, per a mi, una manera de fugir dels mestres de percussió, escacs i recitació, i de trobar en la foscor a tots als qui havia perdut els primers anys de la infantesa. Els personatges de la literatura clàssica també van començar a visitar-me, des del mico celestial, que és el nostre ancestre, fins a l'emperador Hyun, que va fer cremar tots els llibres innecessaris i va fer construir la gran muralla per impedir l'entrada de gent innecessària. Em van ensenyar coses d'ells mateixos que la literatura clàssica no esmenta. L'emperador Hyun, per exemple, era un home insignificant i xerraire que patia molt d'artritis. El seu costat millor era igual que el pare, que buscava amb paciència coses bones entremig del fang de les clavegueres dels suburbis del nord-oest. I el dimoni blanc, seductor i imperiós del còmic mite de la creació va resultar que s'assemblava molt a la meua tia, la cortesana, que també es transformava en altres

personatges per cridar l'atenció dels desconeguts, sense deixar de ser mai ella mateixa. La tia em visitava massa sovint i finalment vaig imaginar una cosa impossible amb ella i la túnica acadèmica se'm va ben tacar. Els de la bugaderia se'n van adonar. L'endemà, l'inspector mèdic em va fer uns tallets al capdamunt de les cuixes que mai no van acabar de cicatritzar i que encara m'han de curar dues vegades al mes. Des de llavors, no he embrutat mai més la roba d'aquesta manera. El cinquè membre de vegades encara se m'endureix sota les carícies de l'Adoda, però no en surt res.

Poc temps després de l'operació, el catedràtic de literatura va venir a l'acadèmia. Era un home gras i feixuc, tant com jo ara, i em va dir:

—Has passat més dies imaginant que els altres estudiants, i tanmateix tens bona salut. Quins convidats vénen a veure't a l'habitació fosca?

Li ho vaig dir. Ell em va fer preguntes detallades. Vaig triar uns quants dies a descriure tothom. Quan vaig acabar, va callar una estona i després va dir:

—Comprends per què has rebut aquest tipus de formació?

Vaig dir que no.

—Un poeta necessita una primera infància plena d'aventures i sensualitat per ampliar els seus desitjos. Però cal encaminar els grans desitjos en una sola direcció, perquè, si no, el resultat només serà un mer ésser humà sa. Per això els rics primers anys de la infantesa han d'anar seguits d'uns anys posteriors d'instrucció que reprimeixi els sentits, sobretot l'amor. D'aquesta manera, l'infant es veu obligat a lluitar per l'amor en l'únic lloc on el pot experimentar, que és la imaginació. Aquest tipus d'educació, inventat per mi, destrueix les ments que no aconsegueix eixamplar. Tu ets el meu primer cas reeixit. Aixeca't.

Em vaig alçar, i ell es va incorporar amb dificultat i em va

lligar les cintes verd fosc al voltant dels genolls.

—Ja sóc un poeta? —vaig preguntar.

—Sí —va dir ell—. Ara ets l'hoste d'honor i el poeta tràgic de l'emperador, l'únic autor modern l'obra del qual s'afegirà als clàssics de la literatura universal.

Vaig preguntar quan podria començar a escriure.

—D'aquí a no gaire temps —va dir—. Només l'emperador pot suggerir un tema digne del teu talent, i encara no està preparat per fer-ho. Però l'espera et serà fàcil. Els dies de la túnica aspra, els mestres avorrits i l'habitació fosca s'han acabat. Viuràs al palau.

Vaig demanar-li si primer podria veure els pares.

—No —va respondre—. Els hostes d'honor només parlen amb les classes inferiors per demanar-los coneixements útils, i els teus pares ara ja no et són útils. Han canviat. La teva mare, menuda i bonica, potser s'ha convertit en una barjaula descarada com la seva germana; el teu pare, fort i callat, ara és un vell artrític com l'emperador Hyun. Després de reunir-te amb els teus pares, et sentiries trist i assenyat i voldries escriure poemes ordinaris sobre el pas del temps o els pètals caiguts que s'enduu el riu. Cal preservar el teu talent per a un tema més gran que aquests.

Vaig demanar si tindria amics al palau.

—En tindràs dos —va dir—. Gràcies al meu sistema, ha sorgit un altre poeta, no gaire bo, que potser serà capaç de fer uns versos d'estar per casa quan arribi l'ordre d'escriure. Compartirà el teu apartament. Però el teu millor amic ja et coneix. Aquest és el seu rostre.

Em va donar un botó ample com el meu dit gros, decorat amb un cap rodó sense cabells, esmaltat. Els ulls eren dues esclatxes negres vorejades d'unes arrugues intricades; la boca, enfonsada, semblava que no tenia dents, però es corbava en un somriure sorprenentment dolç i astut. Vaig saber que era l'emperador immortal. Vaig preguntar si era cec.

—Ho ha de ser. Aquest és el cent dosè any del seu regnat i a hores d'ara el sentit de la vista li aporta un coneixement inútil. En canvi, té una oïda molt fina.

Així doncs, en Tohu i jo ens en vam anar a viure al palau de la capital vella, i un seguici molt ben preparat es va encarregar de distreure la meva eixamplada ment de la futura missió. Érem feliços, però teníem molt poc espai. El personal de palau no parava d'augmentar, fins que va caldre allotjar una bona part dels hostes d'honor a fora, a la ciutat, per la qual cosa van requisar les cases d'alguns ciutadans. No se'n podien construir de noves perquè tot el material i la tècnica de l'imperi es destinava al palau nou que es construïa riu amunt, per això tots els jardins i cementiris i fins i tot uns quants carrers eren plens de tendes, barrils i caixes, on vivien milers de famílies. Jo mateix sempre evitava els carrers perquè la gent mirava els hostes d'honor grollerament, amb una expressió d'hostilitat dissimulada. L'emperador va fer engruixir les soles dels nostres esclops cerimonials per tal que fins el més baix dels seus hostes d'honor pogués passar entremig d'una multitud de ciutadans comuns sense trobar-los cara a cara. Però aleshores, alguns membres de palau van rebre empentes de delinqüents que estaven massa ensota per identificar-los, i per això es va ordenar que els hostes d'honor anessin guiats a tot arreu per un conserge i caminessin envoltats del seu seguici. Això ens va donar una seguretat total, però era molt difícil moure's pels carrers atapeïts de gent. Finalment, l'emperador va prohibir als ciutadans comuns d'entrar als carrers durant les principals hores comercials, i les coses van millorar.

Tanmateix, a aquells mateixos ciutadans que ens miraven malament, ens empenyien i rondinaven en veure'ns, els feia molta por que ens allunyéssim. Els seus negocis i les seves professions depenien de la cort; sense ella la majoria esdevindrien

persones innecessàries. L'emperador rebia cartes anònimes que deien que si intentava anar-se'n li calarien foc als embarcadors i les barcases, i que desviarien les rases d'aigües fecals perquè anessin a parar a l'embassament del palau. Potser voldreu saber com és que el vostre fill, un poeta reclòs, va arribar a saber aquestes coses. Doncs el catedràtic de pau civil de vegades em demanava que millorés la redacció dels rumors autoritzats per l'emperador, mentre en Tohu millorava els no autoritzats que escampava l'associació de captaires. Tots dos vam fer córrer el rumor que els ciutadans que fossin bons treballadors i no es queixessin serien empleats com a criats al palau nou. Això era veritat però no tant com es pensava la gent. Les cartes anònimes es van acabar i en comptes de cartes, l'emperador va començar a rebre peticions signades de les associacions de treballadors que explicaven el temps que feia que el servien amb eficiència i que li demanaven poder continuar fent-ho. A cada signant se li va enviar una resposta escrita closa amb el segell de l'emperador que li deia que la seva petició havia estat escoltada i respectada. Al final, la cort se'n va anar riu amunt, sense fer soroll, en grups reduïts, acompanyats dels dirigents dels treballadors. Però el gruix dels criats del palau nou procedeixen de ciutats més dòcils que la capital vella. És agradable viure en una casa segura sense haver de témer ningú.

És una bestiesa que us parli d'aquestes coses. Coneixeu la capital vella més bé que jo. ¿Ha recuperat aquells carrers i jardins brillants, gens abarrotats, que recordo de quan hi vivíem junts, fa tants anys?

Aquesta tarda fa molt de sol i molta calor, per això dicto aquesta carta a la torre de l'observatori. Aquí dalt hi fa un aire fresc. Quan hi he pujat fa dues hores, he trobat un mapa del palau sobre la taula, al costat del meu mapa dels estels.

Sembla que fan cas de les meves peticions, amb un respecte poc usual. Al mapa no hi ha gaires parts del palau senyalades, però són suficients per identificar-hi les teulades d'alguns pavellons grans que hi ha al nord. Una pagoda negra i brillant s'aixeca al jardí de la justícia irrevocable, on s'arrenquen als desobedients parts que no es poden tornar, com ara timpans, ulls, extremitats i caps. Uns vuit-cents metres més enllà, una pagoda similar, però blanca com la llet, senyala el jardí de la justícia revocable, on la gent bona rep regals que després poden arrabassar de nou, com ara cases, esposes, salaris i pensions. Entre aquestes pagodes, però més allunyat, hi ha el tribunal de citacions, una enorme torre circular coronada per un bosc de pals de banderes a la teulada. Al pal més alt hi oneja la bandera vermella de l'emperador, per damunt de la bandera irisada dels catedràtics, la qual cosa vol dir que avui hi és per consultar el col·legi.

Poc abans de dinar, en Tohu ha vingut amb un rotlle xilografat que, segons que ha dit, penjaven i venien per tot el mercat, potser per tot l'imperi. A la part superior hi ha la peculiar cara de poma pansida de l'emperador, que com més la miro més em fascina. Tinc la sensació que aquests ulls cecs se'm podrien menjar sencer i que al cap d'uns dies, aquesta boca múrria i entranyable m'escopiria amb un aspecte nou, potser millorat. Sota el retrat es llegeixen aquestes paraules:

Perdoneu que us governi, però algú ho ha de fer. Sóc un vell menut i feble però tinc la força de tota la meva bona gent. Sóc cec, però com que les vostres orelles són les meves orelles, ho sento tot. A mesura que vaig envellint procuro ser més benèvol. Els hostes del palau nou m'hi ajuden. A sota hi ha els seus noms i els seus retrats.

Després vénen els dos homes més alts de l'imperi. Un d'ells és:

El mariscal de camp Ko, que comanda tots els exèrcits i la policia imperials i venç tots els enemics de l'imperi. És llicenciat en estratègia per vint-i-vuit acadèmies però deixa que sigui l'emperador l'encarregat de pensar. Odia la gent innecessària, però diu: «La majoria són fora de la gran muralla».

L'altre és:

*Bohu, el gran poeta. Té la ment més gran del país. Coneix els sentiments de tothom, des del pobre camperol de la rasa, fins al vell emperador que seu al tron. Aviat, sobre la porta de totes les cases de la ciutat, a les escoles, barraques, oficines de correus, tribunals de justícia, teatres i presons del país, s'hi escriurà el seu gran poema. Versarà sobre la guerra? Sobre la pau? Sobre l'amor? Sobre la justícia? Sobre l'agricultura? Sobre l'arquitectura? Sobre el temps? Sobre les flors de pome-
ra que cauen al riu? Feu apostes amb els vostres amics.*

M'ha afalagat saber que els homes més alts de tot l'imperi només som dos. Em pensava que n'érem tres. La cara d'en Tohu era al capdavant del rotlle en una filera de vint més. Es veia molt petit i enfadat, entre un podòleg i un inspector de pinso per a aviram. La nota a peu de pàgina deia:

En Tohu espera escriure poemes divertits. Se'n sortirà?

He enrotllat el pergami i l'hi he tornat amb un gest de cap amistós, però en Tohu estava neguitós i volia conversa.

—Aviat arribarà l'ordre d'escriure —ha dit.

—Sí.

—Tens por?

—No.

—La teva obra potser no agradarà.

—Això no és gaire probable.

—Què faràs quan hakis acabat el teu gran poema?

—Demanaré la mort a l'emperador.

En Tohu s'ha inclinat cap endavant.

—Per què? —ha preguntat xiuxiuejant amb avidesa—. Corre el rumor que quan haguem escrit el nostre poema les ferides que tenim al capdamunt de les cuixes se'ns guariran i podrem fer l'amor amb la nostra massatgista com si fóssim homes comuns.

—Això seria un anticlímax —he dit somrient.

M'encanta desconcertar en Tohu.

Estimats pares, aquesta és l'última carta que us escric. No escriuré més prosa. Però rigueu ben alt quan vegeu les meves paraules pintades sobre les portes dels edificis públics. Potser sou pobres, esteu malalts o us esteu morint. Espero que no. Però res no us pot privar de la felicitat més gran per a un home i una dona comuns. Heu creat un immortal,

*Que viu al jardí de plantes perennes,
El vostre fill,*

Bohu.

DICTAT EL 19è DARRER DIA
DE L'ANTIC CALENDARI

TERCERA CARTA

ESTIMAT PARE, ESTIMADA MARE, estic ple de sentiments confusos. Abans d'ahir vaig veure l'emperador. No és el que em pensava. Si ho descriu tot molt detalladament, sobretot a vosaltres, potser no em tornaré boig.

Aquell matí em vaig despertar com de costum i em vaig quedar ajagut tranquil·lament entre els braços de l'Adoda. No sabia que seria el meu darrer dia plàcid. La nostra habitació està orientada al nord. Per la finestra rodona del damunt de la porta veia les banderes que onejaven per sobre del tribunal de citacions. La bandera vermella i la irisada encara voleïaven al pal més alt, però sota seu es movia la bandera verd fosc de la poesia. Se sentien cops de martell i quan vaig treure el cap per la finestra vaig veure que uns fusters construïen un pont de fusta baix que sortia del caire de la plataforma i travessava recte el laberint. Vaig cridar tot el personal.

—Avui visitarem l'emperador —vaig dir.

Tots es van alarmar. Jo em sentia molt afable i simpàtic.

—Només en Tohu i jo podrem mirar-lo —vaig dir—, però tothom sentirà la seva veu. La roba que portarem en Tohu i jo s'ha triat segons el protocol, però vull que tots els

altres us vestiu com si anéssiu a veure un amic famós i ric a qui estimeu molt.

L'Adoda va somriure, però els altres encara feien cara d'espantats.

—L'emperador és cec —va murmurar en Tohu.

Me n'havia oblidat. Vaig assentir amb el cap i vaig dir:

—Els seus catedràtics, no.

Quan va arribar el conserge, jo, que faig tres metres d'alçada, m'estava dret al cap del pont. L'Adoda, a la meua dreta, portava un vestit de seda verd fosc i branquetes de teix a la cabellera espessa. Fins i tot la cuidadora d'en Tohu duia una roba especial. El conserge va fer una reverència, es va girar i es va aturar perquè jo fixés la mirada en les tires dels seus genolls, després va fer sonar el gong i tots ens vam dirigir cap a la cort.

El trajecte va durar una hora, però ni que hagués durat un dia no m'hauria cansat. Era tan incapaç de cansar-me com una pedra que cau a terra. Em sentia animat, fort, però al mateix temps tranquil i decidit. Les superfícies que travessàvem eren cada vegada més riques i grans: voreres de marqueteria i mosaic, llindars de bronze i coure, catifes de dibuixos delicats i pells exòtiques. Sé que vam passar per més d'un pont perquè vaig sentir el clapoteig d'un gran riu o llac. El conserge finalment va fer sonar el gong per avisar i vaig notar que els batents d'una porta s'obrien davant nostre. Vam travessar una ombra i vam endinsar-nos en una llum més gran. El conserge va tocar la nota que indicava la fi del trajecte i les seves cames es van allunyar del meu camp visual. La veu d'espigueta de l'emperador va dir:

—Benvinguts, poetes meus. Sentiu-vos com a casa.

Vaig aixecar la vista i primer de tot vaig veure el col·legi de catedràtics. Seien en uns tamborets de feltre al caire d'una

tarima que s'estenia al voltant nostre com una platja o una badia. La tarima era tan alta que les seves cares quedaven al nivell de la meua, tot i que jo estava dret. Només en coneixia uns quants, però els vaig reconèixer tots vint-i-tres per les insígnies que duïen. El catedràtic d'obres hidràuliques portava un tub de desguàs platejat al voltant de la cama, el catedràtic de pau civil portava un garrot cerimonial, el catedràtic d'història duia un lloro dissecat al canell. El catedràtic de protocol seia al centre i aguantava l'emperador, que feia setanta centímetres d'alçada. El cap de l'emperador i les mans, que li sortien de les mànigues, eren de mida normal, però el cos, vestit amb una túnica de seda de color escarlata, semblava un bastó de fusta curt. La pell era de paper maixé envernissat, però en la conversa es mostrava viu i llest. Va passar d'una mà a l'altra al llarg de la filera i no va parlar més fins que va arribar al catedràtic de vodevil situat a l'extrem esquerre. Llavors va dir:

—Us atordeixo. Abans que parlem, us he de tranquil·litzar, sobretot a en Tohu, a qui fa mal el coll de tant estirar-lo cap a mi. Vols que expliqui un acudit, Tohu?

—Oh, sí, senyor, ha ha ha! Oh, sí, senyor, ha ha ha! —va respondre en Tohu rient histèricament.

—No et fa falta cap acudit —va fer l'emperador—, ja rius prou.

Em vaig adonar que aquest era l'acudit de l'emperador i vaig fer una rialleta breu de reconeixement. Jo ja sabia que l'emperador no era humà, però em va sorprendre tant veure que no era viu que no em va brollar cap llàgrima convencional en sentir la seva veu. Això potser va ser una sort, perquè l'Adoda estava massa ensota per recollir-les. L'emperador va passar al catedràtic d'història i em va dir en un to personal:

—Fes-me preguntes íntimes, Bohu.

—Senyor, sempre heu estat un titella? —vaig preguntar.

—Ni tan sols ara sóc del tot un titella —va respondre ell—. El meu crani i els ossos de les mans són ben reals. Les

altres parts les van fer bullir uns metges fa quinze anys, en l'operació que em va fer immortal.

—Va ser dolorós tornar-se immortal? —vaig preguntar.

—No me'n vaig ni adonar —va dir—. Aleshores jo tenia demència senil i abans d'això, durant molts anys, en la vida privada, havia estat pervers i insensible. Però la saviesa d'un emperador no té res a veure amb el seu caràcter. És el conjunt de les intel·ligències de tots els qui l'obeeixen.

La sublim veritat d'aquells mots em va penetrar amb tanta força que se'm va tallar la respiració. Sí. La saviesa d'un govern és la intel·ligència coordinada de tots aquells qui l'obeeixen. Vaig contemplar el somriure beneït d'aquell ninot amb un sentiment de llàstima i amb una por reverencial. Les llàgrimes em davallaven profusament galtes avall, però no en vaig fer cas.

—Senyor —vaig exclamar—. Ordeneu-nos que escriguem per a vós. Us estimem. Estem preparats.

L'emperador va passar a les mans del catedràtic de pau civil i, abans de parlar, es va sacsejar el diminut vestit imperial, en el qual es van formar uns plecs majestuosos.

—T'ordeno que escriguis un poema a lloança de la meva justícia irrevocable —va dir.

—¿Aquest poema ha de commemorar algun acte de justícia especial? —vaig preguntar.

—Sí. Acabo de destruir la capital vella i tots els qui hi viuen, pel crim de desobediència —va dir.

Vaig somriure i vaig assentir amb entusiasme, pensant que no ho havia sentit bé.

—Molt bé, senyor, sí, això ja servirà —vaig dir—. ¿Però podríeu suggerir algun esdeveniment en particular, una acció important per a la història que pugui, en el meu cas, servir de base d'una oda reflexiva, o d'una balada popular, en el cas del meu col·lega? Hauria de ser una acció o un esdeveniment que demostrés la justícia de l'emperador. Irrevocablement.

—Sí, de ben segur —va dir ell—. La capital vella era plena de gent innecessària. Planejaven una rebel·lió. El mariscal de camp Ko va posar setge a la ciutat, la va arrasar sota les flames i va matar-ne tots els habitants. Ara torna a regnar la pau a l'imperi. Aquest serà el teu tema. S'ha decorat el teu pavelló amb informació. Torna-hi i escriu.

—Senyor! —vaig dir—. He sentit la vostra ordre i la respecto, he sentit la vostra ordre i la respecto!

Vaig continuar repetint aquelles paraules, sense poder parar. En Tohu reia molt fort i cridava:

—Oh, el meu col·lega és extremament poc convencional, tots els grans poetes ho són, escriuré per ell, escriuré per tots nosaltres, ha ha ha ha!

Els catedràtics estaven neguitosos. L'emperador va anar d'una punta a l'altra sense reposar, fins que el catedràtic de filosofia moral el va passar amb violència al catedràtic de protocol. Llavors l'emperador va alçar el cap i va dir xisclant:

—Això no és una qüestió de protocol! Suspenc el col·legi!

Aleshores es va deixar caure cap per avall sobre un tamboret mentre els catedràtics se n'anaven ben de pressa.

Jo no em podia moure. Els conserges es van aplegar confosos al voltant del meu seguici. Els peus no em tocaven a terra, em van fer anar cap a una direcció, després cap a l'altra; en acabat em van portar corrent de recules fins que l'espatlla em va ensopegar amb alguna cosa, potser el muntant d'una porta. I aleshores vaig començar a caure, i em sembla que vaig sentir cridar l'Adoda abans de perdre els sentits.

Em vaig despertar sota una manteta al tron d'escriure de la sala del pavelló. L'havien encerclat de mampares de paper decorades amb pintures que representaven la capital vella en diferents etapes de la rebel·lió, del setge i de la matança. Darrere una de les mampares vaig sentir en Tohu, que dictava a

la seva secretària. En comptes de dedicar nou dies a assimilar el material que tenia, aquell beneit ja componia.

Del nou palau en surten coloms missatgers blancs com la neu —recitava.

Els ensinistrats falcons dels rebels els lleven la vida.

L'emperador convoca les tropes amb un heliògraf:

«Mariscal de camp Ko, poseu setge a la ciutat vella».

Poden els falcons atrapar el raig del sol que reflecteix el mirall d'argent?

No, hahahaha. No, hahahaha. Que ridículs són els rebels!

Em vaig posar les mans al cap. Pensava sobretot que vós, mare, vós, pare, ja no existíeu i que tota la meva infantesa havia quedat reduïda a cendres. Aquesta idea m'era tan dolorosa que em vaig aixecar i fent tentines vaig repassar totes les mampares per assegurar-me'n.

Primer vaig contemplar una bonica panoràmica de la capital vella, vista des de dalt, com un mapa, però amb tots els edificis ben definits i diferenciats. Els botons roses i verds dels arbres mostraven que era primavera. Vaig abaixar la mirada i em vaig fixar en un jardí de justícia local on un magistrat molt gras, ventat per una noia que cantava, seia en un marxapeu. Un home, una dona i una criatura jeien a terra davant seu, i al costat un policia tenia un plat a les mans amb dos punts grocs a dins. Jo sabia que eren uns esclots amb gripaus a les puntes, que acusaven aquella família de malversació i que els deixarien anar quan haguessin pagat una petita multa. Vaig tornar a mirar i vaig veure una casa petita vora les aigües residuals d'una rasa descoberta. Dues dones menudes cosien assegudes al marxapeu; éreu vós, mare, i la vostra germana, la tia. A l'altra banda de la tanca, un home en una barca de perxa, ajudat d'un nen, treia un cadàver del

fang. Per les rases descobertes hi cabotejaven els cossos de molts membres de la classe dels hostes d'honor. La cavalleria de l'emperador calava foc als barris pobres del sud-est i sabrejaven les famílies que intentaven fugir. La cosa més estranya passava en un turó de l'altre costat de la porta de llevant. Un home aguantava la corda d'un estel que voleiava per damunt de la ciutat, un estel que tenia forma d'àliga amb unes plomes vistoses com les d'un lloro. A l'estel hi anava penjada una criatura. Aquesta part de la pintura estava en una escala més gran que la resta. El pare tenia una expressió d'orgull a la cara, però la criatura mirava fixament la ciutat de sota, no pas aterrit, sinó molt content, però amb una expressió freda, seriosa, calculadora. Al marge d'aquella mampara hi havia escrits els mots *Comença la rebel·lió*.

Les altres mampares només les vaig mirar per sobre. Cases en flames, multituds senceres que es llançaven dels ponts a les clavegueres per esquivar els cascs dels cavalls i els sabres dels soldats. Si m'hi hagués fixat més bé, hauria reconegut les vostres figures entre les multituds moltes vegades. La darrera mampara mostrava una plana carbonitzada i travessada per rases tan embossades de runa que no s'hi veia aigua neta ni bruta. Els únics éssers vius eren una host de corbs i cornelles que omplien la terra com mosques damunt de carn crua i podrida.

Vaig sentir que algú tossia a tall de disculpa i vaig veure el catequè de literatura vora meu. Aguantava un plat amb una ampolla i dues copes.

—El teu metge creu que el vi t'anirà bé —va dir.

Vaig tornar al tron i m'hi vaig estirar. Ell se'm va asseure al costat i va dir:

—L'emperador ha quedat molt impressionat per la solemnitat de la teva resposta a la seva ordre d'escriure. Està segur que el teu poema serà magnífic.

Jo no vaig dir res. Ell va omplir les copes de vi i en va beure una mica. Jo no.

—Una vegada volies escriure sobre la construcció del palau nou —va dir—. ¿Era un bon tema per a un poema?

—Sí.

—Però la construcció del palau nou i la destrucció de la capital vella són la mateixa cosa. Totes les coses noves comencen amb la destrucció de les velles. Si no, només en són una mera continuació.

—¿Voleu dir que l'emperador hauria fet destruir la capital vella encara que no hi hagués hagut cap rebel·lió?

—Sí. La capital vella estava connectada per mitjà de carreteres i canals a tots els racons de l'imperi. Durant més de nou dinasties va servir de guia a les altres ciutats. Ara s'han d'emmirallar en nosaltres.

—Hi va haver cap rebel·lió? —vaig preguntar.

—Estem tan segurs que n'hi va haver una que no vam ni indagar-ho. Per a l'imperi, la capital vella era un mercat. Quan la cort es va traslladar aquí, també ens vam endur el mercat. Els ciutadans que es van quedar tenien tres opcions: morir de gana, captar als carrers de les altres ciutats o bé rebel·lar-se. Els que eren valents i intel·ligents devien voler rebel·lar-se. Probablement en van parlar. I això és conspirar.

—Va ser just matar-los per això?

—Sí. La justícia que regeix una nació ha de ser més temible que no la justícia que regeix una família. L'emperador respecta i compadeix els rebels vençuts. Pots esmentar-ho en el teu poema.

—Una vegada em vaig dir que els meus pares m'eren inútils —vaig recordar-li— perquè havien canviat amb el pas del temps. Us equivocàveu. Mentre vivien, jo sabia que tot i que haguessin envellit i haguessin canviat encara m'estimaven i em feien sentir viu d'una manera que ni vós ni l'emperador mai no entendreu. I encara que des que vaig anar a escola no

vaig veure mai més la ciutat, me la imaginava creixent com una ceba: cada any hi havia una nova capa de fulles i adobs als jardins, més trànsit als carrers, una nova mà de calcina a les parets. Mentre la capital vella i els meus pares ancians viuen, també vivia la meua infantesa. Però la justícia de l'emperador ha destruït el meu passat, irrevocablement. Sóc com una terra sense cultura ni història. Ara sóc massa superficial per escriure cap poema.

—És veritat que el món és tan ple del moment present que el passat, molt més quantiós, només pot accedir-hi per la porta estreta de la ment —va dir el catedràtic—. Però la teua ment és d'unes dimensions inusuals. Jo mateix la vaig eixamplar, artificialment. Tu pots tornar el teu pare, la teua mare i la ciutat a la vida i a la mort, en una tragèdia, una tragèdia que llegirà tot el país. Recorda que el món és un vast cementiri de ciutats difuntes, totes destruïdes pel trasllat de mercats que no van poder controlar, i totes reduïdes per la literatura a un grapat de poemes. L'emperador no fa sinó el que fa el temps ordinari. Només accelera les coses. Necessita la teua ajuda.

—Un poeta ha de tenir sempre present el seu tema —vaig dir—. Molta gent perd la feina perquè un emperador trasllada un mercat, i llavors, perquè el seu govern no sembli dolent, l'emperador acusa aquesta gent de rebel·lió i la mata. El meu estómac no pot pair aquest tema. L'emperador no és gaire intel·ligent. Si hagués salvat les vides dels meus pares potser hauria pogut treballar per a ell.

—L'emperador va considerar la possibilitat de salvar els teus pares abans d'enviar-hi les tropes —va dir el catedràtic—, però jo li vaig aconsellar que no ho fes. Si encara fossin vius, el teu poema seria una obra normal de justificació política. Qualsevol pot veure l'aspecte positiu dels desastres que no li afecten la família ni les propietats. Però un poeta ha de sentir dins seu com les esquerdes del país li esberlen el cor.

Com, si no, les podrà esmenar?

—Jo em nego a esmenar aquest país esquerdat —vaig dir—. Si us plau, digueu a l'emperador que no li sóc útil i que li demano permís per morir.

El catedràtic va deixar la copa.

—Aquesta és una petició important —va dir, al cap d'una estona—. L'emperador no la respondrà de seguida.

—Si d'aquí a tres dies no m'ha respost, prescindiré d'ell i faré el que hagi de fer —vaig dir.

El catedràtic de literatura es va aixecar.

—Em sembla que puc prometre una resposta per d'aquí a tres dies.

Se'n va anar. Jo vaig tancar els ulls, em vaig tapar les orelles i no em vaig moure de lloc. El seguici va entrar i em va voler rentar, donar menjar i consol, però no vaig deixar que se m'acostés ningú. Vaig demanar aigua, en vaig beure una mica, em vaig refrescar la cara amb la que quedava i vaig manar que se n'anessin. Estaven tristos, sobretot l'Adoda, que no parava de plorar en silenci. Això em va confortar una mica. Gairebé vaig desitjar que el protocol em permetés parlar amb ella. Estava segur que en Tohu enraonava amb la seva cuidadora quan ningú no el sentia. Però de què serviria parlar? Tot el que pogués explicar a l'Adoda li semblaria tan horrible com a mi. Per això em vaig quedar quiet i estirat, sense dir res, procurant de no sentir la cantarella d'en Tohu mentre dictava durant tota la nit i el matí de l'endemà. Cap al final, la meitat dels seus versos semblaven l'expressió estilitzada de rialles i fins i tot entre vers i vers reia molt. Vaig pensar que potser s'havia emborratxat, però quan al vespre se'm va acostar feia, curiosament, un posat molt cerimoniós. Es va agenollar amb cautela vora el tron i em va xiuxiuejar:

—Avui he acabat el meu poema. L'he enviat a l'emperador, però no crec que li agradi.

Vaig arronsar les espatlles.

—Acabo de rebre una invitació seva —va afegir, encara xiuxiuejant—. Demà vol que em reuneixi amb ell al jardí de la justícia irrevocable.

Vaig arronsar les espatlles.

—Bohu —va xiuxiuejar—, ja saps que el meu seguici és molt petit. La meva cuidadora potser necessitarà ajuda. Si us plau, deixa que el teu metge ens acompanyi.

Vaig fer que sí amb el cap.

—Ets el meu únic amic —va xiuxiuejar i se'n va anar.

L'endemà no el vaig veure fins tard al vespre. La seva cuidadora va venir i es va agenollar als graons del meu tron. Es veia més petita, més vella i més lletja que de costum, i em va lliurar un rotlle d'aquells que es feien servir per als anuncis públics. Al capdamunt de tot hi havia el meu retrat i el d'en Tohu. A sota hi deia:

L'emperador demanà als seus famosos poetes Bohu i Tohu que lloessin la destrucció de la capital vella. Bohu s'hi negà. Encara és un hoste d'honor al jardí de plantes perennes, feliç i estimat per tots aquells qui el coneixen. Tohu acceptà i escrigué un poema molt dolent. A sota en podeu llegir els pitjors fragments. Li han substituït la llengua i l'espatlla, el braç i la mà drets per uns de fusta. L'emperador s'estima més una confessió franca d'incapacitat que no les paraules inútils de l'adulador servil.

Em vaig aixecar i, en un to trist, vaig dir:

—Aniré a veure el teu amo.

El vaig trobar ajagut sobre una manta a la cambra de la cuidadora, de cara a la paret. Respirava sorollosament. Gairebé no

el veia perquè portava la capa cerimonial, que en alguns punts era ben tacada. El meu metge estava agenollat vora seu i va respondre a la meua mirada obrint els palmells de les mans. El secretari, el cuiner i dues massatgistes s'estaven agenollats vora la porta. Vaig fer un sospir i vaig dir:

—Ahir em vas dir que jo era el teu únic amic, Tohu. Ara et puc dir que tu ets l'únic amic que tinc. Em sap greu que la nostra formació ens hagi impedit mostrar-ho.

No crec que em sentís perquè al cap d'una mica va parar de respirar. Llavors vaig explicar al meu seguici que havia demanat permís per morir i que esperava una resposta afirmativa de l'emperador l'endemà. Tots eren molt pàl·lids però la meua notícia encara els va accentuar més la pal·lidesa. Quan algú que fa més de dos metres i mig d'alçada mor per causes no naturals, el protocol exigeix que el seu seguici mori de la mateixa manera. És mala sort, però jo no vaig inventar aquest protocol, ni aquest palau, ni aquest imperi que abandonaré tan aviat com pugui, amb l'ajuda de l'emperador o sense. La mà del meu secretari tremola mentre escriu aquests mots. Em fa llàstima.

*Als meus pares morts entre les cendres de la capital vella,
Des del suprem no-res de l'immortal emperador. El seu fill,*

Bohu.

DICTAT EL 10è DARRER DIA
DE L'ANTIC CALENDARI

CUARTA CARTA

ESTIMAT PARE, ESTIMADA MARE, sempre he de tornar a vosaltres, sembla. L'amor, la ràbia, la força que ara m'omplen no reposaran fins que no us hagi adreçat tota una allau de paraules. He escrit el meu gran poema, però no pas el que em demanaven. Ara us ho explicaré tot.

El vespre del tercer dia, el meu seguici seia al meu voltant quan un conserge comú va portar la resposta de l'emperador en la forma poc habitual d'una carta. La va donar al secretari, va fer una reverència i es va retirar. El secretari és un bon ventríloc i va llegir les paraules de l'emperador amb la veu adequada.

L'emperador sent i respecta la petició de mort del seu gran poeta. L'emperador concedeix a Bohu permís per fer el que vulgui, escriure el que vulgui i morir com, quan i on ell esculli.

—Tria com vols morir i em mates primer a mi d'aquesta manera —vaig dir al metge.

—Senyor, us puc explicar com voldria morir? —va preguntar el metge.

—Sí.

—Em caldran moltes paraules. En aquesta qüestió, no puc ser breu.

—Parla. No t'interrompré.

—Senyor, la meua vida ha estat monòtona i limitada, com la vostra. Parlo en nom de tots els vostres servents, quan dic això. Tots hem estat, fins a cert punt, casats amb vós, i la nostra única felicitat era ser útils al gran poeta. Entenem per què no ho podreu arribar a ser mai. Els nostres pares també han mort a la capital vella, per tant, la mort és el millor per a tots i jo puc fer que sigui indolora. L'única cosa que necessito es una habitació tancada, els fogons portàtils del cuiner i un grapat d'herbes preparades que sempre duc a sobre.

—Però senyor, cal que anem tan de pressa cap a la mort? La carta de l'emperador fa pensar que no, i aquesta carta té la força d'un passaport. La podem fer servir per visitar qual-sevol part del palau que ens vingui de gust. Doneu-nos permís per acompanyar-vos a la mort per un camí de flors que fa marrada i que porta a algunes experiències comunes de les quals tots els homes desitgen gaudir. Ho demano egoïstament, per nosaltres, però també d'una manera altruïsta, per vós. Us estimem, senyor.

Els ulls se'm van negar de llàgrimes, però vaig dir amb fermesa:

—No em puc deixar seduir. El meu desig de morir és una extensió del meu desig de no moure'm, ni sentir, ni pensar ni veure-hi. No desitjo *res* de tot cor. Però vosaltres sou diferents. Teniu el meu permís per saciar-vos de tot el que permeti la carta de l'emperador durant tota una setmana.

—Però senyor —va dir el metge—, aquesta carta no té força sense la vostra companyia. Permeteu-nos que us portem a coll. No us ficarem en revoltes ni disturbis. Tot serà tranquil i harmoniós, no us caldrà caminar, ni aixecar-vos, ni tan sols pensar. Coneixem les vostres necessitats. Sabem interpretar el moviment més subtil de les vostres celles. No cal ni que

digueu «Sí» a la proposta que us faig. Només cal que tanqueu els ulls i feu aquell somriure indulgent que us caracteritza.

Com que estava cansat, vaig fer el que em demanava i vaig deixar que em rentessin, em donessin menjar i em prepararessin per anar a dormir, com en els vells temps. I van fer una cosa nova. El metge em va fregar les ferides que tenia al capdamunt de les cuixes amb algun producte astringent i l'Adoda les va explorar primer amb la llengua i després amb les dents. Vaig sentir un dolor tan subtil que gairebé no el vaig notar, i quan vaig abaixar la mirada, vaig veure que treia un fil platejat i tremolós de cada ferida. Llavors el metge em va tornar a banyar i l'Adoda em va abraçar i va xiuxiuejar:

—Puc compartir el vostre tron?

Vaig assentir amb el cap. Tots els altres se'n van anar i per primera vegada des de feia quatre dies vaig dormir profundament.

L'endemà al matí, vaig somiar que tenia la meva tia al costat, jove i bonica com en els temps que semblava el dimoni blanc. Em vaig despertar aferrant l'Adoda amb tanta insistència que tots dos vam deixar anar un crit. Les portes de la sala central eren totes obertes de bat a bat; i també les portes de les habitacions de més enllà que donaven al jardí. La llum ens inundava de tots costats. Mentre esmorzàvem em vaig tornar a calmar però no sentia la serenor habitual. De cintura en avall em sentia audaç. Aquella sensació encara no m'arribava al cap, que somreia cínicament. Però ja no era exactament el mateix home.

La resta del seguici va entrar, tots vestits amb roba llampant i garlandes. Van carregar el tron, que tenia forma de barca, de menjar, vi, drogues i instruments. És un tron gran i quan ens hi vam enfilat tots no ens hi vam sentir comprimits, encara que també hi hagués la cuidadora d'en Tohu. Llavors va

arribar una horda de conserges amb unes perxes llargues; les van clavar als costats del tron, i ens van aixecar, a mi i el seguici, enlaire i ens van portar al jardí. El secretari seia a la proa i tocava l'harmònica mentre el cuiner i el metge l'acompanyaven amb una cítara i un tambor. Els conserges van travessar el laberint amb pas ferm i gairebé ballant, cosa que era tan sorprenent que em vaig posar a riure de tot cor, mirant amb llibertat el cel blau esquitxat de coloms, els capcers de porcellana amb les banderes de colors, la munió de teulades de mercats, temples i fàbriques. Potser quan era petit havia mirat amb avidesa, només per divertir-me, però feia anys que només feia servir els ulls professionalment, per recollir coneixements poètics, o me'ls tapava, com exigia el protocol.

—Oh, Adoda! —vaig exclamar, enfonsant la cara entre els seus cabells càlids—. Tots aquests coneixements nous són inútils i m'encanten.

—Viure és útil per allò que permet tastar. L'emperador ha fet de tu l'únic home lliure del món. Pots tastar tot el que et vingui de gust.

Vam entrar a la sala plena de telers on milers de dones vestides amb unes túniques rústegues teixien tapissos elaborats. Vaig quedar fascinat. L'ambient era asfixiant, però jo no me n'adonava. L'Adoda i el cuiner em ventaven i el metge em ruixava amb aigua fresca. A més tenia l'avantatge de tenir conserges que no duïen tires als genolls, per tant el nostre grup era socialment invisible: jo podia mirar qualsevol que m'agradés i ningú no em podia veure. Em vaig fixar en una noia de cabells castanys clars que treballava en un costat. L'Adoda va aturar els conserges i va xiuxiuejar:

—Aquesta noia tan bonica és la vostra germana, que va ser venuda als mercaders. Va arribar a ser molt bona teixidora i per això la van revendre aquí.

—Això no és veritat —vaig dir—. La meva germana ara

tindria més de quaranta anys i aquesta noia, encara que es vegi forta, no en té ni setze.

—Us agradaria que vingués amb nosaltres?

Vaig tancar els ulls amb un somriure indulgent i un conserge va negociar amb un contramestre. Quan vam reprendre el recorregut la noia ens acompanyava. Al començament estava callada i espantada, però li vam donar garlandes, menjar i vi i aviat es va ben alegrar.

Ens vam endinsar en un carrer estret i flanquejat en un costat per una galeria que s'estenia a l'altura del meu tron. Unes dones altes i elegants vestides amb les túniques de la cort s'hi passejaven i s'inclinaven. Una veu d'espiguet va dir:

—Hola, Bohu!

Vaig alçar la vista i vaig veure l'emperador que somreia als braços de la més esvelta i desdenyosa. Jo el vaig mirar fixament.

—En Bohu m'odia, però ho he d'aguantar —va dir—. És un home massa gran per rebre ordres d'un pobre emperador vell. Aquesta dama, Bohu, és la teva tia, una cortesana meravellosa. Saluda-la!

Jo vaig riure i vaig dir:

—Sou un mentider, senyor.

—Així i tot has vingut per prendre-me-la —va dir ell—. Vés amb el famós poeta, estimada, se'n va cap al món flotant. Adéu, Bohu. No només faig matar la gent. Això només és la meitat de la meva feina.

L'emperador es va adreçar a una dama que hi havia a la vora, i l'esvelta es va barrejar entre nosaltres i vam continuar avançant carrer avall.

Vam arribar fins a un riu ample i els conserges s'hi van endinsar fins que el tron va tocar l'aigua. Van enretirar les perxes, les van deixar damunt les bancades i ens vam allunyar de la riba. El metge va treure unes pipes i va omplir-les d'una

dosi ben mesurada. Vam fumar i conversar; els homes tocaven instruments, les dones cantaven. La petita teixidora sabia moltes cançons populars, algunes de tristes, d'altres de divertides. De sobte, vaig trobar a faltar en Tohu i vaig plorar. Em van preguntar què em passava. Els ho vaig dir i tots vam plorar junts. Es va fer fosc i va sortir la lluna. La cortesana es va alçar, va aixecar una perxa i va guiar la barca cap a un bosquet de salzes que creixien en aigües poc profundes. L'Adoda va penjar fanals a les branques. Vam menjar, ens vam abraçar i vam dormir.

No sé quants dies van venir després. Potser en van ser dos, o tres, o molts. Amb l'opi, la percepció del temps és enganyosa, però no vaig fumar-ne tant perquè m'impedís d'estimar. Vaig estimar de moltes maneres, de vegades amb tendresa, d'altres amb agressivitat, d'altres distret. Més d'una vegada vaig dir a l'Adoda:

—Què et sembla si ens morim ara? No hi pot haver res de tan dolç com això.

Però ella responia:

—Espereu una mica més. Encara no heu fet tot el que voleu. Quan per fi vaig tenir el cap prou clar per ser conscient de l'ordre del temps, la teixidora i la cortesana ja ens havien abandonat, i baixàvem navegant a la deriva per un túnel que anava a parar a un arc resplendent. Ens vam endinsar en una llacuna i en una via d'aigua clara entre jonqueres i fulles de nenúfars. Portava a una illa coberta de pinacles de marbre i coure que brillaven sota el sol. El meu secretari va dir:

—Això és el panteó dels poetes. Us agradaria baixar, senyor?

Vaig assentir amb el cap.

Vam desembarcar i jo em vaig passejar descalç per sobre la molsa càlida entre els pinacles. Cadascun tenia una porta

oberta a la base amb unes escales que baixaven a la tomba on reposaria el cos. Sobre cadascuna de les portes hi havia una tauleta blanca on s'escriuria amb pintura l'obra mestra del poeta. Totes les tombes i tauletes eren buides, és clar, perquè jo sóc el primer poeta del palau nou i havia de ser el més gran de tots, perquè el pinacle més alt del centre estava cobert d'or i duia el meu nom a la porta. Hi vaig entrar. L'habitació de sota era prou espaiosa per a tots nosaltres i hi havia coixins per al seguici i un tron de plata per a mi.

«Per merèixer morir aquí he d'escriure un poema», vaig pensar i vaig fer un exercici d'introspecció. Dins meu hi vaig trobar el poema, que s'esperava. Vaig tornar a pujar, vaig sortir i vaig dir al secretari que agafés pintura i pinzells de l'estoig i anés cap a la tauleta. Llavors li vaig dictar el poema a poc a poc i amb fermesa.

A LA INJUSTÍCIA
DE L'EMPERADOR

*Botons i sedes escampats, dins del fang, un estel trencat,
els esclops grocs d'un infant esquerdat pels cascs dels cavalls.
Un país plora la capital, partida pel sabre, esquerdada pels cascs,
les cases, cendres; el poble, carn per als corbs.*

*Fa una setmana la pols empesa pel vent campava pel buit mercat.
«Moriu de fam», deia la pols arremolinada. «Pregueu. Rebel·leu-vos.
Moriu de fam.»*

*Nosaltres no les fem, aquestes coses. Som gent de bé.
Tenim menjar per a sis dies més, esperem.
L'emperador ens acollirà, sota terra.*

*És trist ser innecessari.
Totes les mares eixerides, pares ferrenys, ties múrries,
germans i germanes perduts, tots els toscs servents
són hostes d'honor de l'emperador, sota terra.*

Ara seiem a la tomba. La porta és tancada, l'única llum és la resplendor vermella del fogó de carbó del cuiner. El seguici, mig endormiscat, fuma amb pipa, el metge es passa les herbes assecades entre els dits, el secretari acaba la meva darrera carta. Estem cansats i contents. L'emperador va dir que podria escriure el que volgués. Serà conegut el meu poema? No. Si això passés, el poble comú s'aixecaria i destruiria aquell titella pervers i tots els homes astuts, pomposos i impertorbables que el manipulen. Ningú no llegirà les meves paraules, tret, potser, d'algun jardiner que passi per aquí, el qual les esborrarà amb pintura per impedir que arribi a orelles de l'emperador. Però al final he escrit el poema per al qual em van fer. M'ajec per dormir totalment satisfet.

*Adéu. Encara us estima,
el vostre fill,*

Bohu.

DICTAT POC ABANS DEL DARRER DIA
DE L'ANTIC CALENDARI

ÚLTIMA CARTA

VALORACIÓ CRÍTICA DEL POEMA DEL DIFUNT
AUTOR TRÀGIC BOHU TITULAT

LA INJUSTÍCIA DE L'EMPERADOR

ADREÇADA
AL COL·LEGI IMPERIAL DE CATEDRÀTICS,
UNIVERSITAT DEL PALAU NOU

Benvolguts col·legues,

Aquest és exactament el poema que necessitem. La paciència amb què l'hem esperat fins a l'últim moment possible ha estat recompensada. L'obra és més curta del que ens pensàvem, però això en facilita la distribució. És d'una cruesa insòlita en la poesia governamental, però aquesta cruesa satisfà molt més la necessitat del país que l'obra que esperàvem. Amb un canvi molt petit, el poema es podrà fer servir de seguida. Ja sé que alguns dels meus col·legues hi faran objeccions, però les res-pondré totes al llarg d'aquesta valoració.

Un noble esperit de compassió impregna tot aquest poema com un vent càlid. No fa mofa de les persones destruïdes ni les calumnia; ens hi identifiquem, i el tercer vers:

Un país plora la capital, partida pel sabre, esquerdada pels cascs, convida tot l'imperi al dol. ¿Però tal vegada aquest alienada de compassió atia les flames de la protesta política? No. Empeny inexorablement la ment del lector cap al no-res, cap a la mort. Això es veu clarament en la manera com el poema tracta la rebel·lió:

*«Moriu de fam», deia la pols arremolinada, «Pregueu.
Rebel·leu-vos. Moriu de fam.»
Nosaltres no les fem, aquestes coses. Som gent de bé.
Tenim menjar per a sis dies més, esperem.*

El poema presumeix que una població moderna trobarà la perspectiva de ser destruïda pel seu propi govern menys alarmanant que no la idea de fer res contra aquest govern. L'informe policial que ha arribat avui de la capital vella ho confirma. Descriu unes multituds que murmuren per les cantonades totalment insegures del que han de fer. Els queda poc menjar. Temen el pitjor, però tenen l'esperança que, si continuen sent submisos, l'emperador no els destruirà de seguida. Ahir, Bohu va descriure aquesta situació, pensant que s'havia esdevingut fa quinze dies! Mai ningú no havia manifestat d'una manera tan clara la intuïció que té un poeta per captar la realitat.

En aquest punt, el catedràtic de pau civil em recordarà que la missió del poema no és descriure la realitat sinó encoratjar els nostres amics, infondre por en els nostres enemics i fer que el ciutadà mitjà accepti la destrucció de la capital vella. El catedràtic de filosofia moral també em recordarà que vam concloure que el poble estarà més disposat a acceptar la destrucció de la capital vella si acusem la ciutat de rebel·lió.

Aquesta, certament, era la idea principal que va inspirar l'ordre d'escriure, però m'agradaria recordar al col·legi què vam haver de fer al poeta que va obeir aquesta ordre. Tohu sabia exactament què volíem i ens ho va donar. El seu poema descrivia l'emperador com un home savi, enginyós, venerable, pacient, afectuós i omnipotent. Els ciutadans de la capital vella eren, segons el poema, estúpids, infantils, cobdiciosos, absurds, però moguts per una gran bogeria comuna que posava en perill l'imperi. Obedient, va escriure un melodrama popular incapaç de convèncer cap home intel·ligent, però que en canvi sobreexcitaria els estúpids, que senten fascinació pels dements criminals que ataquen l'ordre establert.

El problema és aquest. Si descrivim els que matem com rebels perillosos, els fem atractius; si els descrivim com uns simples febles, semblen injustos. En Tohu no va ser capaç de resoldre aquest problema. En Bohu ho ha fet amb una simplicitat desconcertant.

Presenta la destrucció com un fet simple, aclaparador i inevitable. L'infant, la mare i la gent comuna del poema tenen una existència passiva i no fan res, sinó plorar, escampar rumors i esperar. Els agents actius, com els cascs, els sables i (per extensió) els corbs, pertanyen a l'emperador, que és esmentat al final del vers central:

L'emperador ens acollirà, sota terra.

I al final de l'últim:

[...] mares eixerides, pares ferrenys [...] tots els toscs servents són hostes d'honor de l'emperador, sota terra.

Penseu en el pes que aquest poema dóna al nostre emperador immortal! No el descriu ni l'analitza; el presenta com una força determinant, competent, que ho abraça tot, indiscutible com el temps atmosfèric, inevitable com la mort. Aquest és el concepte que haurien de tenir de tots els governs aquells qui no en formen part.

Resumint, *LA INJUSTÍCIA DE L'EMPERADOR* delectarà els nostres amics, enfonsarà els nostres enemics, i infondrà en el ciutadà mitjà un indescriptible temor reverencial. L'únic canvi que requereix és l'eliminació de la primera síl·laba de la segona paraula del títol. Aconsello que avui s'envii el poema a tots els pobles, viles i ciutats del país. Al mateix temps, el mariscal de camp Ko haurà de rebre l'ordre de destruir la capital vella. Quan el poema aparegui sobre les portes dels edificis públics, els qui el llegeixin hi trobaran la descripció d'una cosa que passarà en aquell mateix moment. Així, els aspectes literari i militar de l'atac es reforçaran mútuament d'una manera insòlitàment rigorosa. El mariscal de camp Ko hauria de procurar de totes totes que els pares del poeta no se salvin de la matança general, perquè qualsevol rumor en aquest sentit trauria intensitat a la biografia oficial, que acabaré l'any vinent.

Ben cordialment, el vostre col·lega

Gigadib,

Catedràtic de literatura clàssica i moderna

DICTAT EL DIA 1 DEL NOU CALENDARI